

Բ ԵՐՈՅԵԿԵՆ

ԱՌԱՔԻՆԻ ՈՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱԿԻԹԹ
ՊԱՏԱՆԻ

(Հարութակութիւն և վրջ, տես թիւ 9)։

Դեռք յաշխատութիւն, սիրո ՚
հանդիսաւ։

Ըշխարքիս վրայ հանգիստ ապրե-
լու համար՝ բնաւ բանի մը պէտք չէ փա-
փարիւ։

Նոր մարդիկ քեզի չարիք մը կը կը հասցնին՝ զլասուած միորդ բեր։

Ուրիշ մը ռահած տեղւցն վրայ
դուք ըլ դնես։

Վիճն գովելու բան գովիւ, բայց
ամեն պախարակելու արժանի տեսած
բաներդ մի պախարակեր։

Չունեցածիդ վրայ մի մտածեր,
այլ ինչ բանի որ կարօտութիւն ունիս։

Վատուած խաղաղութիւնն անմե-
ջութեան հետ, առատութիւնը ճար-
տարութեան հետ, ապահովութիւ-
նըն ալ արժեքին հետ միացուցած է։

Ըստ հարցմունքին նաև պատուա-
խան։

Են որ բանի մը փորձ չլնէր, բան
մ' ալ չկրնար յանցընել։

Երայէ աւելի թէ որոն հետ կ'ուտես՝
քանօթէ ինչ կ'ուտես։

Ով որ շատ ատեն ուրիշ առւնը
կը կենայ, իր տանը մէջ օտարական կ'ըւ-
լայ: Ոչկն որ չափազանց զուրիշները
կը դիտէ ինքզինքը կը մոռնայ։

Վիճն պանդոկապետ. իր գինին կը
գովիւ, ամեն մարդ ալ պարկեցաւ եմ կ'ըւ-
աէ, գուն լսածին մի վստահիր, այլ
արդեանց նայէ, վասն զի շատերը կան
որ կրիւան հաւի պէս կը պտուան, բայց
հաւիթ չեն ածեր։

Համակամութեամբ համբերէ. համ-
բերութեամբ պախաւ, յարատեւու-
թեամբ աշխատէ ու նայէ որ նախորդ

չափաւոր ըլայ, ան ատեն դժբաղդու-
թեան չես հանդիպիր։

Ուարդս երեք բարեկամ ունի.
սաակ' որ հիւանդանալուն պէս քովիչն
կը հեռանայ, դրացիներն ու ազգա-
կանները՝ որ մեռնելին ետքը քովիչն
կը բաժնուին, բարիք՝ որոնք միայն նաև
և ինցուան գերեզման մարդուս կ'ըն-
կերանան։

Գիտէր Այերովեէն որ չանքը պար-
գեւ մըն է, ուտսի շնորհակալ կ'ըլլար
Վատուածոյ տուած կենացը ու անոր
պահպանութեանը համար, գիտէր որ
ամեն վայրիման կրնար մեռնիլ, անոր
համար պատրաստ կը կենար. Պէտք է,
կ'ըսէր, տիֆն ապիլլը, վասն չի պատճառ է
եր բարիք գործելըն, ուղար չի նակուանին
ալ վակնան, որ ատարանէ չեղ բուն եր
կայրէնին իւ դանի։

Եւ ահա երբոր մահը վրան հաւ-
աւա՝ հանդարատութեամբ և համակա-
մութեամբ ողջագուրեց. Ուահուընէն
քանի մը որ առաջ արև ժամանակ քա-
լելու ելեր էր, սյն վերջի անգամուն
տեսածները, որոնք քիչ ատենէն բոլո-
րովին պիտի թողուր, աւելի սիրուն
կ'երեւային իրեն։ Վատորէից վրայ
նայեցաւ և ըրած բարիները միոր-
դալով մէկէն զուարթացաւ, վասն մը
ծաղկի վնատեց գտաւ, զարմացաւ,
հոտուրտաց, և օրհնեց զլատուած որ
այն ծաղկանց այնպիսի հրաշալի չմնա-
զեցիւաթիւն մը տուած էր, Ուլուա-
նեց իր ծանօթները, ուրախութեանը
սրտի որ մարդկանց վրայ ոչ մեծ ան-
վաստահութիւն մը ունեցեր էր և ոչ
ալ չափազանց յուսուցեր էր, որով ի-
րենցմէ ալ չարիք մը չէր տեսած։ Իս-
տէպ կը հառաջէր բաելով, Ունի ինչ չունի-
աղջը և նակուան վայրինին լը չիւնը դ եւ-
իւ որ կնա հաստոցած ըլլան. Ենտին ան-
գամ մ' ալ եկաւ այս գերեզմանաց
տունս, իրեն ծնողացը հոգւայն հայ-

մար ազօթելու , իրենց հետ հոն հան գչելն քիչ առաջ :

Եսքը վերջին օրը , իր հոգեւորա կան պատրաստութիւնները լմացնելէն ետեւ , որդիքը օրհնեց ու ասանկ խօսեցաւ . Անառ բարով , յեղի հարսութիւն շիմ բողոք՝ այլ լաւ բարպարախորհիւն առ արդիւով մը , ուստի ոռնեցոյն բը լսուիր . ինչը խոզը գիշեռուն մը կը նմանի , որուն ըստայի առաջած իւշադրութեւ : Անառ բարով , ես մի գասառ հը կ'իւրիմ . որ որ բուռ ալ ըստով կ'սփութ պիտի հանիս : Անկիւրու բարոյն խափառեցեւ , որուն որ իրաց օգնեցիւ . Այսուծոյ ժեւ մշշուր բարու բարու բարու , և ժաշկը բարու իւստին մոդի ընէւ :

Այս մեռաւ , աւելի բարիք ըրաւ քան շնկոց , անոր համար ալ աշխարհ քը շտառով պիտի մասնայ զինքը . բայց հոս ամենքնիս լացինք զինքը , և մեր աս գեղին իշխաններուն գլխաւ որը այս խօսքերս գրել տուաւ խաչին վը բայ՝ որպէս զի ոչ միայն Անրովիքն յիշուի , այլ նաև ուրիշներն ալ սովորին թէ ինչպէս պէտք է առաքինի ու քաղաքակիրմ ըլլալ . Վասն զի ով որ զիշտաւած կը պատշտէ ու արտանց կը մեծարէ . Այսուծութանէ է . ով որ բարոյն բարի կը հասուցանէ՝ դրիթց է . ով որ ուրիշին բարիք կ'ընէ առանց շահասիրութեան՝ ստանի է . ով որ ուրիշներուն շատ և անմեղ հաճոյքներ կ'ընէ՝ պատիք է , և ասոնց վը բայց կացացած է առաքինի ու քաղաքակիրմ ըլլալ :

ՀԱ Ձ Դ :

Ա 1 ո՞յ 1 1 1 :

Ի՞՞Չ ԹԱՇՑԱՌԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԱՎԵԿՈՒԹԻՒՆ ՊԵՏՔ Է ԲՆԵՆՔ

Խամաց ուրեմն որ երջանիկ ըլլալու համար հարկ է պատիքին ու քաղա-

քակիրմթ ըլլալ . ինչ որ չեմ ու զեր ուրիշները ինձի ընեն ես ալ իրենց շնեմ:

Իմ շահս ալ աս կը սովեցցնէ . եթէ ուրիշները նախատեմ՝ վրէմիլին դրաւթիւննին կը գրգռեմ , եթէ մի այն իմ հանգիստա մտածեմ՝ կարօւաթեան ժամանակ բնաւ մէկը երես չնայիր : Անդ հակառակն եթէ ուրիշներուն նառայեմ օգնեմ , փոխարէնը կ'ընդունեմ , արդարութեաւ բարու ելով զուրիշները չեմ նախատեր , որով նաեւ վախս կը նուազի ու խաղաղութիւն և յօսս կ'առաւելու : Անչ քաղցր համոցներ , որչափ իրական օգուտներ չեմ ունենար՝ իմ նմաններէս սիրելի ու մեծարգոյ ըլլալով :

Դարձեալ անձն մ՝ ալ կայ զը ես ամեն բանէ աւելի պէտք է յարգեմ , մէկ մը որ իմ ամենէն ջնջին ու գալտնի բաներս , ինչուան իմ մտածութիւններս ալ գիտէ , որ զիս կը խայտառակէ երբ ախտերը առաքինութեք քօղով կ'ուզեմ ծածկել , որ ոչ երբէք կը մտոնայ ախտերս՝ այլ անդադար միաբա կը ձգէ . ասիկայ ես եմ . կամ իմ խղճմանը է . Լորբ բարիք մը կը գործեմ . ոհ , ինչ քաղցր ախորդ մը կը զգամ , ինչ համակամ զու արթութիւն մը նեղութեանց ժամանակ որ ունեցեր եմ որ վասա ձանձրութիւն ու մաղձուտութիւն մը պատեր է , եւ ուրիշ կերպով չեմ կլցած զիս հանգըստացընել եթէ ոչ բարիք գործելով :

Անդ հակառակն ավ որ իր պարս քերն սովի տակ կ'առնու , ունեցած իրաւունքներովը կը զեղծանի , թէպէտ և առջի վայրկենին ախորդ մ՝ ալ ըրգայ . բայց շատ չանցնիր՝ ներսէն յանդիմանութեան ու արտմանութեան ձայն մը կը լսէ որ ոչ երբէք կը լսէ , կը խօսի իրեն ընկերութեան մէջ եղած ատեն և աւելի եւս միայնութեան ժա-

մանակ, որուն մէջ և գիշերուան ահաւոր ժամերուն, կը խռովից զինքը իր գործոցը ժամանակ ու զուարձութիւնները կը դառնացընէ : Անելի խաղաղ ու զուարժէ է արդար մը բանտին մէջ քան չարագործ մը պալատներու ձախութեանցը մէջ :

Իմ փափաքս այն չէ արդեօք որ երջանիկ ըլլամ, ուրեմն ինձի աւելի շահաւոր է որ բարի ըլլամ :

Իայց շատ անդամ աս ալ կը պատահի, որ Անի ըլլի առ յափորդ ճնաց խօսքն ալ ըստեմ : Արդիկ իմ արդարութիւնս չեն գիտեր, գիտաւ որութիւններս կը զրպարտեն : Կրնան ըստել որ միայն իմ շահուա համար ես բարիք կը գործեմ, շարերը իրենց շնկոցվը զիս կը վստահամբաւեն, կեղծաւորն ու շղզրոթը կը յափշտակեն ինձմէ այն պաշտօններս որոնց ես արդեամբ ու բարիք գործելով արժանի եղեր էի : ապերախտը՝ ըրած բարեգործութիւններով եղանելով կ'ուզէ ինձ վնասել . տեսնեմ պիտի նաեւ անդգամի յաջողութեան մէջ, և առ արթինն ընկը կը տեսած . պիտի տեսնեմ դ արձեալ որ զօրաւորը իր ամեն կամբը կը կատարէ և ուրիշները զինքը կը պատուեն, իսկ անդին ինեղձ արդարը՝ որ միայն համբերութեամբ կրնայ իրմէ զօրաւորին դէմն առնուլ, ինչուան առօրեայ հացին կարօտ մնացած իր ընտանիքը պահելու համար :

Իայց թափանցեր եմ արդեօք իրենց սրտին խորը . տեսներ եմ մէկուն քաշած նեղութիւնն ու մէկալին վայելքը : Կրնամ Ենթագրել անդգամին տանջանքը նյուն իսկ իր անօրէնութիւնները ի գործ դնելու միջոց երբոր գործ

երեւնայ կ'ուզէի ես իմ վիճակս շարագործին հետ փոխել :

Եւ վերջը՝ օրը լրիկուն չեղած պէտք չէ գովել . շատ անգամ չորին յաղթանակը սգոյ կը փոխափի : Ծեռայ ամպարիշտը կաղնիի ոչ պէտ կանգուն ու հաստատուն, քէշ ըն եռցչ անցոյ ու կայծակը մսիխ դարձաւցեր եր ու երջապէս, ամեն բանին եռցը կը հառնի, հասակդ կ'առնուս, լոցերդ կը պազին, մահուան կէտք կը հանի, եւ ան ատեն :

Ենթագրենք նւեւ թէ արդարը բոլոր իր կենացը մէջ զրյագրուածի և արհամարհուի, թշուառութեան մէջ ըլլայ ու շարչարուի, բայց բնչ են կենաց այս քանի մը օրերը : Այս կեանքէս ետեւ ուրիշ անվախաւն կեանք մը կուգայ, ան ատեն վարձչն ու պատիմը չեն սիսալիք : վան զի Երատան է պուողը՝ որ ամեն բան կը տնանէ, և չխսրէր անձինքը, ինքը որ եռաթեամբ արդար է :

Ուրեմն պիտի ինամմ ես ալ իր ձեռքը, այն ատեն Բնչպէս կ'ուզէի որ ըլլամ :

Կստուած մեզի առաջին պատուիրունքը աս առուաւ որ զինքը սիրենք, և այս առջի պատուիրանին նման ուրիշմալ որ մեր ընկերն ալ մեզի պէտ սիրենք :

Ուրեմն ուրեմն զամենքը, բնաւ մէկու մը շվիասեմ և ձեռքէս եկածին շափ բարեգործութիւն ընեմ ուրիշներուն . վերջապէս, բայց արսքուն ու ՔԱՆԱԳԱԿՐՈՅ՝ ՎԱՆ ԶԻ ԵՐԵՒԱԿ Կ'ՈՒԶԵՄ ԸԱՎԱ :

Ենթագրելու

Յ. Ա. Յիշրուելուն

Հայել 1 Եպիմի 1866: